

فروشگاه ، بزرگترین سایت تخصصی معماری

جهت مشاهده آموزش نرم افزارهای معماری از صفر تا ۱۰۰ با زبان فارسی و با کمترین هزینه [اینجا](#) را کلیک کنید.

جهت مشاهده نقشه ها ، پایان نامه و طرح های نهایی آماده معماری جهت کانسپت گرفتن و یا تحویل پروژه [اینجا](#) را کلیک کنید.

جهت مشاهده مقالات ، رسالات و مطالعات نهایی آماده معماری جهت تحویل پروژه [اینجا](#) را کلیک کنید.

WWW.CADYAR.COM بزرگترین سایت تخصصی معماری

جهت عضویت در کانال ما در تلگرام کافایت روی عکس زیر کلیک کنید.
برای انجام پروژه های عمران و معماری با ما تماس بگیرید.
۰۹۹۰۷۵۳۰۹۲۰

آیدی تلگرام

<https://t.me/Cadyar60>

آیدی تلگرام

<https://t.me/Cadyarmemar>

ایمیل

Vrya.cadyar@gmail.com

جهت مشاهده مطالب زیر به صورت رایگان کافایت روی لینک روبرو عنوان موردنظر کلیک کنید

[HTTP://WWW.CADYAR.COM/?CAT=473](http://WWW.CADYAR.COM/?CAT=473)

دانلود رایگان کتب معماری

[HTTP://WWW.CADYAR.COM/?CAT=262](http://WWW.CADYAR.COM/?CAT=262)

آموزش رایگان پست پروداکشن در معماری

[HTTP://WWW.CADYAR.COM/?CAT=1377](http://WWW.CADYAR.COM/?CAT=1377)

دانلود رایگان مقالات معماری

[HTTP://WWW.CADYAR.COM/?CAT=206](http://www.cadyar.com/?cat=206)

دانلود رایگان نقشه های معماری

[HTTP://WWW.CADYAR.COM/?CAT=1300](http://www.cadyar.com/?cat=1300)

دانلود رایگان رساله و مطالعات معماری

[HTTP://WWW.CADYAR.COM/?CAT=283](http://www.cadyar.com/?cat=283)

آموزش رایگان نرم افزار های معماری

جهت مشاهده مطالب کاربران مهمان که مطالب خود را به صورت رایگان و یا در قبال هزینه به اشتراک گذاشته اند در سایت کدیار [اینجا](#) کلیک کنید.

شما نیز میتوانید مطالب خود را در سایت کدیار به اشتراک بگذارید تا بدون هیچ هزینه ای صاحب شغل دوم شوید. جهت اشتراک گذاشتن مطالب خود [اینجا](#) را کلیک کنید.

جهت دریافت هرگونه رساله و مطالعات معماری با
قیمت پایین با ما تماس بگیرید.

۰۹۹۰۷۵۳۰۹۲۰

قسمتی از رساله طراحی فرهنگسرای موسیقی در 81 صفحه در قالب ورد:

چکیده مطلب:

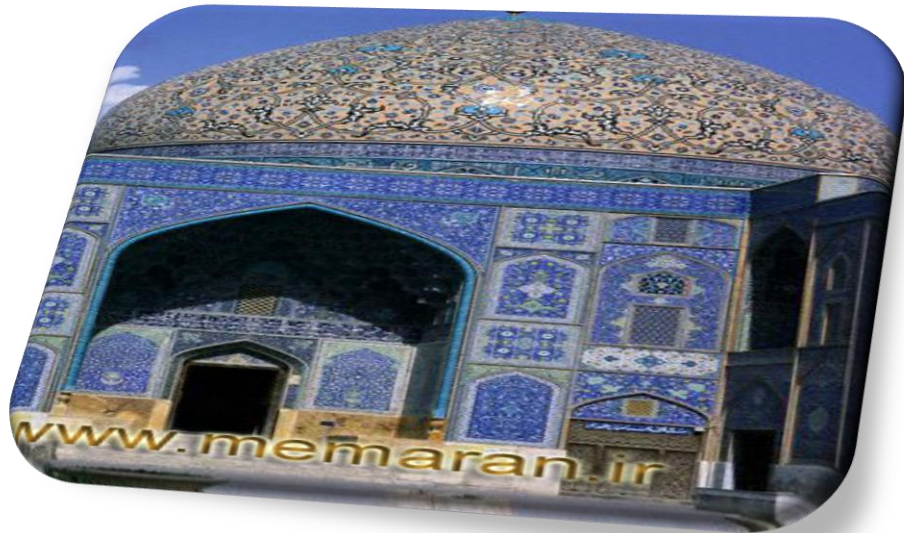
طرح بنای فرهنگسرای موسیقی خواجه شهر راز را علاوه بر سبک و سیاق ظاهری معماری اش می توان از منظر عرفانی و معنوی (در اینجا منظور به موسیقی است) کاوید.

همواره از قدیم موسیقی را قلب و الهام از دنیای وحدت می دانند و معماری را موسیقی جامد. معماران سنتی و معماران امروزی همواره در طراحی های خود از موسیقی بسیار استفاده می کنند زیرا معماری و موسیقی هر دو از درون قلب انسان می جوشند و یک حسی درونی است.

معماری و موسیقی دو عنصر الهی است و ریشه خود را از دنیای وحدت پیدا کرده اند. چون هر دو از ۲ روزنه سمع و بصر و از دو عنصر کلمه و عدد استفاده می کنند .

تعریف کلی موسیقی

عکس ۱-۳)

موسیقی

موسیقی تراوش احساسات و اندیشه های آدمی و مبین حالات درونی وی می باشد. شنیدن یک آهنگ آرامبخش و جذاب می تواند پایان پذیر خستگی روزانه شما باشد .

واژه موسیقی که در عربی قی تلفظ می شود ریشه یونانی دارد. از زمان منصور خلیفه عباسی توجه به آثار یونانی آغاز شد. و سپس در دوران هارون پنجمین خلیفه عباسی (۱۹۸-۲۱۸هـ) با تاسیس بیت الحکمه به اوج خود رسید.

مقارن همین دوران بود که واژه موسیقی راه یافته و به تدریج جایگزین غنا عربی شده است. بر اساس مدارک موجود واژه موسیقی و هم خانواده های آن در مفتاح العلوم خوارزمی و رساله موسیقی اخوان الصفا دیده می شود که هر دو متعلق به سده چهارم هجری (دهم میلادی) است. خوارزمی در تعریف موسیقی می گوید: موسیقی به معنی پیوند آهنگ هاست . تعریف ساده موسیقی یا صداهای موسیقایی ، صداهای خوشایندی می شود که انسان از شنیدن آنه احساس لذت می کند.

با بالا رفتن سطح فرهنگ و هنر معلوم شد صداهای خوشایند ، صداهایی هستند که از نظمی خاص پیروی می کنند، و بین آنها نسبت های معینی وجود دارد برای همین عدد در موسیقی دارای اهمیت بسیاری است. تا جایی که فیثاغورث معتقد است که عدداصل وجود در آفرینش است.

پیروان او اجسام را هر یک عدد می داشتند و معتقد بودند که چون کرات آسمانی و افلاک از یکدیگر فاصله های معینی دارند، از نسبت آنها نغمه های ساخته می شود و آوازها در اصل ناشی از حرکت افلاک هستند.

ابوعلی سینا می گوید: موسیقی علمی است ریاضی که در آن از چگونگی نغمه ها ، از نظر ملایمت و تنافر و چگونگی زمان های بین نغمه ها بحث می شود تا معلوم شود که لحن را چگونه باید تألیف کرد.

ابونصر فارابی در احصاءالعلوم موسیقی را علم شناسایی الحان می داند که شامل دو علم است: یکی علم موسیقی عملی و دیگری علم موسیقی نظری. امروزه نیز این تقسیم بندی در موسیقی وجود دارد. افلاطون در تعریف موسیقی می گوید: موسیقی یک ناموس اخلاقی است که روح و جهانیان و بال به تفکر، وجهش به تصور، و ربایش به غم و شادی، و حیات به همه می بخشد.

مرحوم خالقی در کتاب نظری به موسیقی می نویسد: موسیقی صنعت ترکیب اصوات و صداهاست به طوری که خوشایند باشد و سبب لذت سامعه و انبساط و انقلاب روح می گردد.

شنوایی انسان

گوش از سه بخش خارجی، میانی و داخلی تشکیل شده است. گوش خارجی صداها را جمع آوری کرده و به داخل مجرای گوش هدایت می کند. انرژی صوتی از طریق مجرای شنوایی عبور می کند و قسمت‌های مختلف گوش میانی را به حرکت در می آورد. گوش میانی از طببل گوش (پرده سماخ) ، استخوانهای چکشی ، سندانی و رکابی تشکیل شده است .

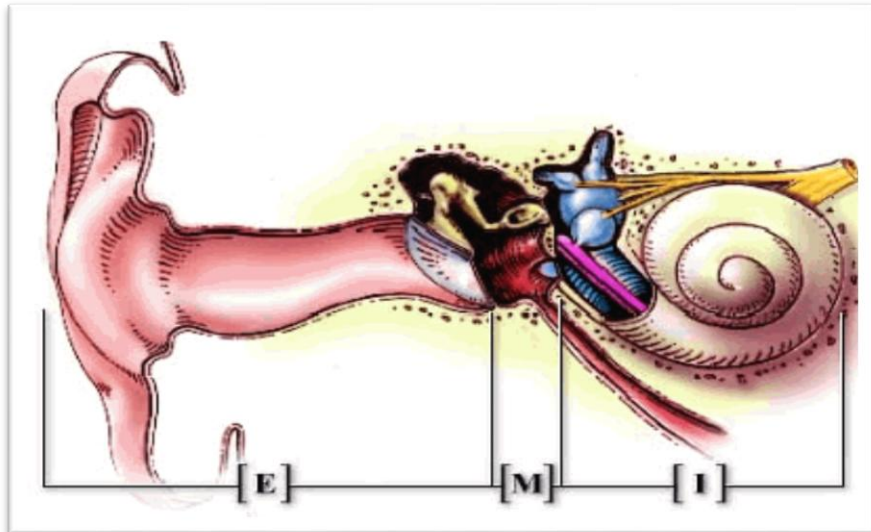
استخوان رکابی مانند پیستونی عمل کرده و ارتعاشات را به مایع گوش داخلی منتقل می کند . حرکت این سیال سبب حرکت سلولهای مو در حلزون شده . که به نوبه خود عصب را در غشای پایه تحریک کرده و این تحریک تپ های الکتریکی را توسط عصب کرانیال به مغز منتقل می کند . این تپ ها را به صورت صدا می شنویم .

تشخیص تواترها در حلزون . توسط غشا پایه ای انجام می شود . این غشا در یک انتها در تواتر 20 Hz و در انتهای دیگر در تواتر 20000 Hz به ارتعاش در می آید .

گوش تواترهای مجزا و مشخص را تشخیص داده و می شنود . مع ذالک ساز و کار شنوایی به کمک مغز این قابلیت و توانایی را دارد که هم تواترهای تک و ساده و هم ترکیب آنها را در غالب صدا بشنود .

بنابر این هنگامی که به یک قطعه موسیقی که توسط چهار نفر اجرا می شود گوش می دهیم . هم می توانیم صدای ایجاد شده را از ارکستر چهار نفره و هم صدای ایجاد شده از تک تک آلات موسیقی را بشنویم .

گوشی که عادت کرده باشد به کمک تمرکز حواس می تواند در یک ارکستر ۱۲۰ نفره تنها صدای یک آلت موسیقی را بشنود (در این مورد حس بینایی نیز کمک می کند) . نوازندگان نیز معمولاً قادر به چنین کاری هستند حتی اگر از یک آلت موسیقی بخصوص تعدادی چند در ارکستر وجود داشته باشد .

(عکس ۲ - ۳)

علاوه بر این گوش می تواند حق انتخاب داشته باشد یعنی در صدای زمینه نغمه ای خاص را بشنود هر چند صدای زمینه مثلا 20 dB بالاتر از آن نغمه باشد به این ترتیب گوش مانند فیلتری عمل می کند و سایر صداهای نا خواسته را تضعیف می کند لکن به طور طبیعی گوش عکس آنچه قبلا نوشته شد نیز عمل می کند. بدین معنی که صداهایی که از نظر تواتر و فاز از هم مجزا هستند ترکیب می کند. برای مثال در یک ضربه زدن به سیم پیانو سه نغمه ایجاد شده با تواتر متفاوت. در صورتیکه بسرعت نواخته شوند غیر هم فاز خواهند بود. علی رغم اینکه سه نغمه با حداکثر شدت به طور همزمان نواخته نمی شوند. ولی گوش آنها را ترکیب کرده و به عنوان صوت واحد می شنود.

در محاسبات دسی بل و همین طور در قسمتهایی که در ذیل خواهد آمد. فرض بر این است که گوش از اختلاف فازها صرف نظر کرده و تواترها را ترکیب می کند. اما این موضوع همیشه صحت ندارد بخصوص هنگامی که تقویت تواترها زیاد باشد. به این دلیل. داده های جداول مربوطه (نمایش صداهای مختلط به صورت یک عدد) ممکن است گمراه کننده باشد از این رو لازم است با دقت و احتیاط از آن استفاده شود.

در آستانه شنوایی (تقریبا 0 dB) مولکول های هوا به طبل گوش برخورد کرده و دامنه نوسانات طبل گوش تقریبا یک انگستروم بود. که این مقدار تقریبا معادل قطر یک اتم است.

نابراین حساسیت گوش انسان نزدیک به حدود واقعی است. در انتهای دیگر بیناب نوفه. آستانه درد برابر 130 dB است. که سبب حرکت ارتعاشی طبل گوش با دامنه 0.25 MM می شود. گستره بین دو مقدار بسیار وسیع است.

شرح مختصری که درباره حداقل شنوایی داده شده نشان می دهد که نوسانات طبل گوش در نتیجه فشار هواست. بنابراین کمیتی که بیش از شدت (چگالی توان) مورد نظر است. فشار صدا (چگالی نیرو) است و همچنین کمیت تراز فشار که نسبت فشار صوت به فشار صوت مبنا بر حسب dB است.

در این مورد به طور کل در فصل ۶ کامل صحبت می شود.

به طور کل موسیقی را بر اساس شناخت ایرانی ها می شود به ۳ دسته عمده تقسیم بندی کرد:

۱- اصیل ایرانی ۲- کلاسیک

البته سبک های بسیاری در جهان وجود دارد مثل رپ - موسیقی آفریقایی - اصیل یونانی - عرب و ...
که ما در این جا به ۳ مورد اول که اشاره شد می پردازیم.

اصیل ایرانی:

موسیقی اصیل ایرانی بر پایه علم الادوار استوار بوده است به نحوی که موزیسین های قدیمی الحان موسیقی را بر اساس بروح دوازدهگانه بر دوازده مقام و ۲۴ شعبه تقسیم می کردند. در اوایل دوره قاجاریه نیاز تغییر الحان و مقامات قدیم موسیقی ایران به شکلی تنظیم و نهادینه تر احساس میشد. میرزا عبدالله فراهانی که پسر آقا علی اکبر فراهانی و پدر استاد احمد عبادی بوده اند با همتی بالا دست به این مهم زده اند و دستگاه های موسیقی ایرانی را به شکل امروزی تنظیم نموده اند

۷ دستگاه و ۵ آواز

هفت دستگاه عبارتند از :

۱- شور - ۲- همایون - ۳- سه گاه - ۴- چهارگاه - ۵- راست پنجگاه - ۶- نوا - ۷- ماهور.

و پنج آواز عبارتند از :

۱- دشتی - ۲- افشاری - ۳- بیات ترک (بیات زند) - ۴- ابو عطا

که این چهار آواز مشتق از دستگاه شور می باشند یعنی در عین استقلال خود در مورد حال و هوا . خصوصیات . گوشه ها . موتیوها و ملودی ها به یک دستگاه وسیع بنام شور متکی هستند .
آواز های چهار گانه یاد شده دارای گوشه های فرعی نیز هستند چنان که حجاز از فروع ابو عطا میباشد . بیات ترک به دوگاه مهدی ضربایی تقسیم میشود و غم انگیز و گیلکی و چوپانی از مشتقات دشتی میباشند
پنجم آواز بیات اصفهان که مشتق از دستگاه همایون می باشد.

ردیف :

انواع اجزای و ترتیب خاص اجرای هر یک از گوشه های یک دستگاه را ردیف گویند .
وجه پنجگانه صدا :

۱- وسعت صدا

۲- شدت یا ضعف صدا (حجم صدا)

۳- رنگ صدا (شخصیت صدا)

۴- جنس صدا

۵- تسلط داشتن بر صدا

۶- عطر صدا که بر خواسته از شخصیت ذاتی و خاکی خواننده و در ارتباط با سروش انسان

گوشه :

موسیقی ایرانی از تعدادی ملودی کوتاه به نام گوشه تشکیل شده که هر یک از آنها بازگو کننده ای خاص است . گوشه آهنگی است که در فاصله ۱/۵ یا یک دانگ ادا می شود و عموماً از چند نت تجاوز نمی کند، هم چنین دارای تقسیمات جز نیز نمی باشد. این گوشه ها در واقع ملودی های محلی و روستائی هستند که موسیقی دان های بزرگ ایرانی آنها را از گوشه و کنار کشور جمع آوری و حفاظت کرده اند . گوشه ها بنا بر همگونی و اشتراک حالات و توانی نت هایشان به مجموعه هایی دسته بندی می شوند که به آنها دستگاه می گویند . دستگاه به آوازی گفته میشود که طرز نشستن درجات گام و فواصل جزئی آن شباهت به گام دیگری نداشته باشد . هر دستگاه میتواند از چند یا چندین گوشه تشکیل شود .

شور در عین حالی که از بزرگترین دستگاہ موسیقی ایرانی به شمار میرود، متداولترین آواز در بین عامه مردم ایران است چنان که هرگاه بخواهیم آوازی را زیر لب زمزمه کنیم ناخودآگاه وارد دستگاہ شور میشویم. آواز شور از جذبہ و لطافت خاصی برخوردار است که بسیار شاعرانه و دل‌فریب می‌باشد این آواز از ملال و حزن درونی حکایت میکند و برای ابراز احساسات از قبیل عشق و محبت و عاطفہ و ترحم و ... بسیار مناسب است آواز شور ریشہ عمیق در فرهنگ ایرانی دارد که بیانگر روح عارفانہ و منصوب به ایرانی است. نشستن در دامن طبیعت و در زیر نور مهتاب در کنار جوی آبی و در سکوتی آرام بخش مکمل روح خیال‌انگیز آواز شور می‌باشد.

مقام شور به چهار آواز اصلی و مستقل تقسیم میگردد :

الف : ابو عطا : ابو عطا آوازی است کوچہ بازاری که در بین عامه مردم رواج فراوان دارد و از لطافت و زیبایی خاصی نیز برخوردار است گام اول ابو عطا شبیه شور است و تنها اختلاف آن در توقف مکرر روی درجہ چهارم می‌باشد نت شاهد و درجہ دوم (نت الیت) می‌باشد که سبب ایجاد ریتم خاصی برای آواز ابو عطا و وجہ تمایز آن با شور شده است.

گونه‌ها و گوشه‌های آواز ابو عطا عبارتند از در آمد - کرشمہ - حجار - شیخی - بسته نگار - بغدادی - دویبتی - شمالی - چهارباغ - و گبری.

حجار لحن مخصوص عربها است و در کشور ما برای خواندن قران و مناجاتهای مذهبی به کار می‌رود

ب: بیات ترک

آواز بیات ترک مانند ابو عطا بازاری و مورد علاقه مردم است این آواز حالت یکنواختی دارد و شنونده‌ای را که عادت به تنوع در موسیقی داشته باشد خیلی زود خسته میشود چنانکه نوازنده یا خواننده‌ای با مهارت این آواز را اجرا کند نه تنها خسته کننده و کسالت آور نخواهد بود بلکه بسیار شنیدنی و لذت بخش خواهد بود. قطعہ بیات ترک اثر استاد فقید ابوالحسن صبا یکی از نمونه‌های نادر این آواز می‌باشد که در نوع خود بسیار شنیدنی و درخور توجه می‌باشد.

کلمه بیات ترک برخلاف تصور که آن را متعلق به جماعت ترک میدانند آوازی صد در صد ایرانی است زیرا روح و احساس ترک کاملاً مغایر با این آواز می‌باشد و در هیچ کجای موسیقی مردم ترک زبان حتی نشانی از وجوه این نوع آواز به چشم نمی‌خورد معلوم نیست که از چه روی و در چه زمانی به آن بیات ترک گفته اند؟ بیات ترک را طبق نظریه مورخان پیش از این بیات زند نیز می‌خواندند. گونه‌ها و گوشه‌های آواز بیات ترک عبارتند از:

در آمد، کرشمہ، خسروانی، جامعہ دران، دوگاہ روح الا روح، محمد صادق خانی، مهربانی، مهدی ضرابی، قطار، نغمہ، قرایی و فرود.

ج: افشاری

اولین آواز متأثر کننده و دردناک ایت که سخن از درد و اندوه درونی دارد بنابراین برای بروز تأثیر و اندوه درونی بزرگ درونی افشاری بهترین است چنانکه بی وفایی یار، شکوه از ناجوانمردی روزگار، غم هجران و یا ناامیدی درون را با افشاری بیان میکند این آواز گاهی شنونده را چنان اندوهناک و متأثر میکند که با فریاد جانگدازی تالم و آزرده‌گی خاطر او را بر می‌انگیزد. بعد از اینکه آواز افشاری شنونده را از تأثیر خود آگاه نمود به کمک رهاب سعی بر بر نصیحت او میکند و همچنین نصیحت بر فرزند خود او را از ناهلان و نامردی‌ها آگاه میکند به درس درست زندگی کردن می‌آموزد.

افشاری به وسیله رهاب بشارت پایان یافتن مصائب را میدهد و می‌آموزد که همیشه بعد از سختی و مشکلات خوشی و راحتی پدید می‌آید

رهاب

آوازی است که در آخر افشاری نواخته میشود و به این ترتیب افشاری با ورود به رهاب پایان میپذیرد. این ریتم نصیحت آمیز رهاب درست برعکس افشاری میباشد گونه ها و گوشه های آواز افشاری و همچنین طور گوشه های آن عبارتند از:

در آمد، کرشمه، جامه دران، بسته نگار، نهیب، عراق، رهاب و مسیحی

دشتی

دشتی یکی از زیبا ترین متعلقات مقام شور میباشد که آن را آواز چوپانی ایران مینامند. این آواز با اینکه غم انگیز و دردناک است در عین حال بسیار لطیف و ظریف میباشد معمولاً اهالی و مردم روستانشین و ساکنان مناطق بکر و خوش آب و هوا با بافت زندگی روستایی در هر کشوری دارای موسیقی محلی به سبک زندگی و فرهنگ خودشان میباشد.

بنابراین آواز دشتی حکایت از زندگی ساده صحرا نشینی و دنیای پاک و بی آلایش زندگی چوپانی دارد حکایت از آوای چوپانی نشسته در کنار جویبار در کنار گله گوسفندهایش و آمیخته با مناظر زیبای طبیعت، عطر خوش بوی علفزار و عشق پاک و بی ریا، گویی گوسفندانش از بیم مرگ نصیحت میکند به همین دلیل آواز دشتی را آواز چوپانی ایران نامیده اند.

احتمالاً اصل این نوع آواز همان طور که از اسمش پیداست به گله داران و چوپانان ناحیه دشتستان واقع در استان فارس تعلق دارد. امروزه این نوع آواز وسعت بیشتری پیدا کرده و در شما ایران با تغییر شکل مختصری به نغمه گیلکی در آمده است.

آواز گیلکی در بین مردم گیلان رواج فراوان دارد و اهالی این خطه در خواندن نغمه گیلکی مهارت زیادی دارند.

آواز دشتی گونه ها و گوشه هایی دارد به قرار زیر:

در آمد، حاجبانی، بیدگانی، چوپانی، دشتستانی، غم انگیز، دیلمان گیلکی، کوچه باغی و سلمی.

با شناخت چهار آواز دستگاه شور به اسامی گونه های این دستگاه میپردازیم:

مقدمه، درآمد اول، درآمد دوم، در آمد سوم، در آمد چهارم، کرشمه، رهاب، نغمه، دوبیتی، زیر کش، سلمک، فلاباری، پنجه کردی، محمد صادق خانی، مجلس افروز، صفا، خارا، گلریز، حزین- فجر، غزال، شهناز، گرلی، رضوی، قرچه، عقده گشا، حسینی، بزرگ و کوچک، بیات کرد، گرلی شستی و هشتی.

همایون

آوازی است با شکوه مجلل و آرام و در عین حال بسیار دل فریب است. گفتار همایون با کمال مهارت انجام میگردد و سعی بر نصیحت کردن شنونده دارد، همچنین تجربه و پختگی بیانش ماهرانه است ولی کسی جرات تکلم در برابر او ندارد.

به قول مرحوم روحالله حالق:

همایون ناصحی است مشفق و مهربان که با کمال شرم آزریم با مستمعین خود مکالمه میکند و در دو دل میکند و با

بیانی شنوا همچنان نصیحت میکند و پند میدهد که هیچ سخنران را این مهارت و استادی نیست.

آواز همایون از سایر آوازهای شور است. همایون مجموعه ای از احساسات لطیف عالی و روحانی است غم و اندوه در همایون ظاهر نمیشود. همایون چون دشتی ناله نمیکند و ضجه نمیزند او چون تجربه داران تاب تحمل میکند و اندوه او درونی است ناله با دل مردمانی به کار آید که آزموده و با تجربه باشند گاه فریادی از ته دل میزند زود لحن و حوزه را عوض کرده شنونده را تسلیت میدهد و آرامش.

در اثر شنیدن این آواز انسان غرق در عالم تفکر میشود و چنان محو حقیقت خواهد شد که خود به خود از عالم مادی خارج گشته پا به عرصه عالم حقیقت وجود خواهد گذاشت به راستی که کلمه همایون کاملاً برآزنده اوست.

گونه ها و گوشه های دستگاه همایون عبارتند از: در آمد، مولیان، چکاوک، بیداد- کرشمه، نی داوود، باوی، لیلی و مجنون، طرز، نوروز عرب، نوروز صبا، نوروز خارا، فرهنگ، زابل، بیات غم، بحر نور، غزال، دناسری، زنگوله، عشاق، شوشتری، بیگی، مرودشتی، بهبهانی، منصور، بختیاری، مواف، تبریز و جامه دران.

دستگاه همایون به آوازهای بیات اصفهان گاهی شوشتری و منصوری تقسیم میشود
آواز بیات اصفهان از آوازهای قدیم ایرانی است که نام آن در کتابهای گذشته هم به میان آمده. بیات اصفهان آوازی
جذاب و گیرا است در عیت حال که هیچ کدام از صفات شور و همایون را ندارد در زمان شنیدن این آواز انسان
زیاد غمگین و آزرده خاطر خواهد شد همانطور که خوشحال هم نخواهد شد بنا بر این آواز اصفهان ریتمی بین شادی
و غم دارد.

گوشه ها و گونه های آواز اصفهان عبارتند از :

در آمد ، کرشمه جامه دران بیات راجع ، حزین ، عشاق شاه ختایی ، رهاب ، سوزو گداز و راز و نیاز

چهار گاه

چهارگاه از نظر علمی مهمترین مقام موسیقی ایران است این آواز نماینده جامع و کاملی از تمام حالات و صفات
موسیقی ایرانی است به طوری که تمام صفات عالی و ممتاز گامهای ایرانی را می توان در چهار گاه بطور کلی
پیدانمود. این صفات ممتاز باعث شده که سه گاه را سرسلسله گامهای ایرانی دانست لازم به ذکر است.
چون در موسیقی فرنگی شبیه به این گام وجود ندارد لذا میتوانیم با داشتن این چنین گامی که نشان دهنده غنی بوده
موسیقی ایرانی میباشد بر خود ببالیم .

چهارگاه مانند انسان بالغ و کاملی تمام صفات و مختصات عالی را داراست و تاب مقاومت در برابر مصائب را
دارد. ذوق او هرگز خاموش نمی شود و از زندگی عارفانه و خالی از تکبر حکایت میکند.

البته گاهی ناملایمات و ناکامی های زندگی متاثر شده، باران اشک را از دیدگان جاری میسازد با وجود این هم
شادی میکند و هم گریه و زاری به این صورت که در آمد چهارگاه شاد و خندان و متین میباشد (مانند ماهور) آواز
زابل حالت غم اغلب آوازهای ما را دارد آواز مخالف شکایت آمیز و نصیحت کننده است. همچون همایون آواز مویه
و منصوری غم انگیز و محزون است به همین جهت چهار گاه را مهم ترن مقام موسیقی ایران میدانند .

گوشه های مختلف دستگاه چهارگاه عبارتند از :

در آمد، مویه، مویه صغیر ، زنگ شتر ، پنجه مویه ، بسته نگار ، حصار ، نغمه ، دوتایکی، پس حصار ، معربد،
مخالف، حاجی حسینی ، مغلوب، حزین، حدی، متن، پهلوی ، رجز ، غزالف کهکیلویه، لزگی، حاشیه ، شهر آشوب،
منصوری، زنگوله ، پیش زنگوله ، زابل ، کرشمه.

سه گاه

سه گاه از نغمه های قدیم ایران بوده و نام آن در کتابهای تاریخ موسیقی نیز آمده. کلمات يك گاه و دوگاه ، سه گاه ،
چهارگاه و پنج گاهف در موسیقی ایران مذکور بوده است گاهی هم به ندرت کلمات شش گاه ، هفت گاه به آن اضافه
گردیده است که احتمالاً این اصطلاحات هفت گانه در جات گام بوده است . برخلاف اعتقاد بعضی ها که سه گاه را
مربوط به ترکها میدانند این آواز ریشه کاملاً ایرانی دارد.

البته سه گاه در میان ترکها از جمله میان اهالی آذربایجان و قفقاز استعمال زیادی دارد و آنها در خواندن این آواز
مهارت دارند و حزن و اندوه شدیدی در حین خواندن بروز میدهند.

اما فارسی زبانان این آواز را طوری دیگر می خوانند که آن هم با حزن و اندوه همراه است. البته این تاثیر و تالم به
پای آذری ها نمی رسد.

سه گاه آوازی بینهایت غم انگیز است و حزن آور با تاثیر و تالم بسیار است. به طوری که ضجه هایش آدمی را به
انتهای درجه شور و گداز می آورد ریشه اش را می سوزاند و از دل او آتشی سوزان به وجود می آورد این آواز
مجموعه ای از ناله های غمناک عاشقان هجران کشیده که در گذشته دور بوده اندو آنان با به یادگار گذاشتن این نغمه
ها به آیندگان خود می فهمانند که روزگاری این خاك وبوم دچار مصائب و آلامی سخت بوده. اکنون با گذشت زمان
این احساسات آنان را در سه گاه به خوبی می توان حس کرد.

گوشه های دستگاه سه گاه عبارتند از :

در آمد ، مویه ، زنگ شتر ، پنجه مویه، پر پرستو ، بسته نگار، پس حصار ، نغمه، زابل، دوستی ، حصار، معربند،
مخالف، حاجی حسینی ، مغلوب، حزن، عزال ، پیش زنگوله، زنگوله، کرشمه ، فرود به سه گاه ، مداین.

ماهور

ماهور یکی دیگر از دستگاه‌های ایرانی است گام بزرگی به حساب می‌آید که طبیعی‌ترین گام و اساس موسیقی فرنگی است.

ماهور آوازی با وقار و با طمانینه است به طوری که خواننده این آواز ابهت و شکوه خاصی را به شنونده القا میکند و آهنگ سازی برای بیان شجاعت‌ها و دلیری از این آواز استفاده می‌شود. آواز شکسته و دلکش که در ماهر بکار می‌رود بیشتر به نغمه‌های موسیقی شرقی شبیه است تا به مقدمات در آمد ماهر آواز عراق که معمولاً قسمت زیر و اوج ماهر است لطف خاصی را به این آواز میدهد.

این آواز بیشتر با چهچه‌های خواننده همراه است و برای هنر نمایی او استفاده میشود. از آنجایی که عمدتاً مردم، موسیقی غمگین و حزن آور را دوست دارند کمتر به ماهر توجه میکند بیشتر به شور و سه‌گاه روی می‌آورند با وجود این ماهر قرین موسیقی فرنگی است معمولاً در بین جوانان جایگاه خاصی دارد بر خلاف تصور آنان که موسیقی ایرانی را همیشه غمگین و اندوهناک می‌پندارند ماهر طرب‌انگیز و با نشاط است.

گوشه‌های دستگاه ماهر عبارتند از :

کور اغلی، خاوران، کرشمه، گشایش، خسروانی، حاجی حسینی، دادحزین، شهر آشوب، دوتا یکی، طرب انگیز، نیشابورک، طوسی، نصیر خانی، چهار پاره، آذر بایجانی، فیلی، زیرافکن، ماهر صغیر، ابول حصار، ماهر، زنگوله، نیریز، راک، راک کشمیر، راک هندی، صغیر راک، نغمه راک، راک عبدالله، شکسته، نهیب، اصفهانک، سروش، عراق، محیر، آشور، بسته نگار، خوارزمی، مثنوی، ساقی نامه، صوفی نامه، حربی.

نوا

یکی دیگر از دستگاه‌های هفت‌گانه ایران نوا است که در بعضی از کتب به عقیده بعضی از اساتید موسیقی ایران، نوا زیر مجموعه‌ای از شور است.

این نظریه از نظر علمی صحیح است ولی برای پی بردن به علت آن باید با اصول کلی موسیقی ایرانی آشنا گردید.

نوا آوازی است در حد اعتدال که آهنگی ملایم و متوسط دارد نه زیاد شاد است و نه زیاد حزن آور، زمانی که از کار روزانه فارغ می‌آید شنیدن آهنگی در نوا بسیار دلچسب خواهد بود.

معمولاً نوا را آواز خوب گفته‌اند و آخر مجلس می‌خوانند. در حقیقت نوا نصیحت‌کننده‌ای چیره‌درست است که با توجه به داشتن بیانی شگفت‌انگیز نصایح خود را به شنونده القا میکند.

معمولاً اشعار عارفانه مثل اشعار حافظ را برای نوا انتخاب میکنند. که تاثیر بسیار زیادی در شنونده ایجاد می‌کند.

گوشه‌های نوا عبارتند از :

در آمد، کرشمه، گردانه، نغمه، بیات راجه، حزین، عشاق، عراق، محیر، آشور، بسته نگار، اصفهانک، زنگوله، گوشت، عشیران، خجسته، حسینی، ملک حسنی، بوسلیک، نیریز صغیر و کبیر، رهاوی، مسیحی، ناقوس، شاهزیای، تخت طاقدوس، نستاری.

راست پنجگاه

راست پنجگاه ترکیبی از سایر مقامات موسیقی ایرانی است، چنانکه می‌توان در این آواز به تمام مقامات ایرانی وارد شد، از این رو می‌توان تمام احساساتی را که در دستگاه‌های موسیقی ایرانی وجود دارد با راست پنجگاه به وجود آورد.

راست پنجگاه حالت خاصی از خود ندارد تنها بعضی از گوشها در جای دیگر وجود ندارد و مر بوط به آن است مانند ماورا النهر و سپهر و ...

بنا بر این هر قسمت این آواز حالات نغمه های دیگر را نشان میدهد و به همین جهت راست پنجگاه آواز کاملی است. زیرا دارای تمام صفات و حالات آوازهای دیگر نیز هست گوشه های راست پنجگاه عبارتند از :

زنگ شتر، زنگوله صغیر و کبیر، پروانه، نغمه، خسروانی، روح افزار، نیریز، پنجگاه، سپهر، عشاق، زابل، بیات عجم، بحر نور، قرچه، نهیب، عراق، محهیر، آشور، اصفهانک، حزین، کرشمه- طرز، ابوالچپ، لیلی و مجنون، راک، راک نغمه، نغمه راک، ماوراءالنهر، راک هندی، راک کشمیر، راک عبدالله، نوروز عرب، نوروز خارا، نوروز صبا، حربی .

تا اینجا دستگاه های موسیقی سنتی ایران را شناختیم.

می بینید که میزان دستگاه ها و گوشه ها برای موسیقی اصیل ایرانی بسیار است و برای همین است که یک موسیقیدان که در زمینه موسیقی اصیل ایرانی کار می کند از یک مقام بالا تری نسبت به مابقی موسیقیدانان در دستگاه ها و سبک های دیگر است.

حالا به معرفی سازهای اصیل ایرانی میپردازیم که در مجموعه فرهنگسرا استفاده آموزشی و اجرا ای دارد.

آلات موسیقی که در زمینه موسیقی سنتی ایرانی در فرهنگسرا استفاده می شود:
تنبک - ویالون - کمانچه - تار - سه تار - نی - سنتور - دف - دو تار و ....

در موسیقی سنتی ایرانی اساتید بزرگی در گذشته فعالیت و امروزه هم اساتید مجربی فعالیت می کنند که میتوان به بزرگانی همچون مرحوم روح الله خالقی در زمینه ویالون، استاد صبا در بیشتر امور موسیقی سنتی و ... و در امروزه اساتیدی همچون همایون خرم، ویالون، محمد رضا شجریان: آواز سنتی، کلهر: کمانچه و ..... فعالیت نمایند. ساز و آواز در دستگاه ماهور با صدای شجریان در این ساز و آواز به گوشه های زیر توجه کنید

دلکش - قرچه - رضوی و جامه دران - حجاز و جامه دران - دلکش و فرود به ماهور

خوشا دلی که مدام از پی نظر نرود
به هر درش که بخوانند بی خبر نرود
سواد دیده غمدیده ام به اشک مشوی
که نقش خال توام هرگز از نظر نرود
دلا مباش چنین هرزه گرد و هر جای
که هیچ کار ز پیشت بدین هنر نرود
مکن به چشم حقارت نگاه در من مست
که آبروی شریعت بدین قدر نرود
سیاه نامه تر از خود کسی نمی بینم
چگونه چون قلمم دود دل به سر نرود
تو کز مکارم اخلاق عالمی دگری
وفای عهد من از خاطرت به در نرود
بیار باده و اول به دست حافظ ده
به شرط آن که ز مجلس سخن به در نرود

آواز

موسیقی آوازی ایران، چندین دهه است که هیچ چهره تازه و شاخصی را در عرصه خوانندگی «آواز» به دوستداران این هنر معرفی نکرده است. به طوری که می توان رکود کلی موسیقی اصیل ایرانی در سال های اخیر را به نوعی به این مقوله نیز مربوط دانست. در موسیقی ایرانی خوانندگان را دست کم به سه گروه تقسیم می کنند: «ردیف دان»، «آواز خوان» و «تصنیف خوان». با ذکر این نکته که گاه ممکن است فردی به لحاظ توانایی در آن واحد، در هر سه دسته مذکور جای بگیرد؛

به شرح هر يك از این سه گروه می پردازیم :

• ردیف

ردیف، به مجموعه متحولی از موسیقی مقامی گذشته، متشکل از الحان طبقه بندی شده- شامل دستگاه، آواز، نغمه، گوشه، تیکه، کرشمه، چهارمضراب، رنگ و... گفته می شود که از قرن یازدهم هجری تا به امروز به نام «ردیف موسیقی ایران» ثبت شده است. مأخذ ردیف های موجود دو ردیف «میرزا عبدالله» و «میرزا حسینقلی» است...» (به نقل از واژه نامه موسیقی ایران زمین، مهدی ستایشگر، جلد اول، ص ۵۱۹) بدیهی است در موسیقی ایرانی دو نوع ردیف «سازی» و «آوازی» موجود است که اندک تفاوتی در نوع اجرای ملودی ها و بیشتر در قالب هایی نظیر چهار مضراب، رنگ و... با هم دارند. دلیل آن نیز ویژگی ها و کارکردهای متفاوت ساز و حنجره آدمی است.

دو ردیف معتبر «میرزا عبدالله» و «میرزا حسینقلی» سازی و دو ردیف «عبدالله دوامی» و «محمود کریمی» آوازی هستند.

در ردیف آوازی، «ردیف دان» معمولاً به کسی می گویند که با دقایق و ظرایف گوشه ها و دستگاه ها به خوبی آشنا باشد. این فرد لزوماً خود خواننده ای خوش صدا نیست؛ اما می تواند به تربیت شاگردان و هنرجویان آواز همت بگمارد. مثلاً در گذشته مرحوم «نورعلی برومند» با داشتن صدایی بسیار معمولی در کنار تربیت نوازندگان بزرگ تار، در رشته آواز نیز شاگردی چون «شجریان» را تربیت کرد. در مقابل چون نوازندگان همه سازهای ایرانی حتماً باید با جزئیات ردیف سازی-و حتی آوازی- آشنا باشند، آن را امری بدیهی فرض می کنند و دیگر به نوازندگان عنوان «ردیف دان» را اطلاق نمی کنند.

این اصطلاح بیشتر در مورد استادان و آموزگاران «ردیف آوازی» به کار می رود. مثلاً امروزه هنرمندانی مانند «نصرالله ناصح پور» و «کریم صالح عظیمی» را که به هر دلیلی چندان به دنبال اجرای کنسرت و ارائه کاست و سی دی نبوده اند و بیشتر بر حفظ گنجینه ردیف آوازی و تربیت شاگردان مستعد این رشته همت گماشته اند با عنوان «ردیف دان» می شناسند.

• آوازخوانان

در موسیقی دستگاهی ایران، «آواز» مفهومی وسیع تر از (Song) به معنای آواز، آهنگ، آواز پرنده، چهچهه و شعر در زبان بین المللی دارد. مهدی ستایشگر در «واژه نامه موسیقی ایران زمین» پس از بیان معنی «عام آواز» (نغمه، سرود، آهنگ و بانگ موزون زیرو بمی که از گلوی انسان، که اکمل آلات الحان است- و یا از سیم انواع سازها برآید) به چند نوع آواز مثل ضربی و دسته جمعی اشاره کرده و افزوده است: «آواز در موسیقی ایرانی دارای وزن (میزان) خاصی نیست و اجرای موزون آن به ذوق و تخصص خواننده و نوازنده منوط و وابسته است.

(وزن آواز در ردیف موسیقی ایرانی مقوله ای جداگانه است) دیگر از خصوصیات آواز در موسیقی ایران، متد معین تحریر، نحوه درآمد و فرود، اوج و حسیض، انتخاب شعر و ادای مفهوم صحیح واژه ها و رعایت تناسب حالات است. تناسب در آواها موجب زیبایی در استماع است چه، آواها دارای کیفیات گوناگونی هستند. مانند آهستگی، بلندی، نرمی، سختی، جنبش و نشاط و جز اینها...» .

از آواهای مشهور ایرانی می توان به اینها اشاره کرد: «آواز دیلمان» با صدای غلامحسین بنان و شعر حافظ (چنان در قید مهرت پای بندم، که گویی آهوی سردرکمندم)، «آواز همایون» با صدای تاج اصفهانی و شعر سعدی (از تو با مصلحت خویش نمی پردازم، همچو پروانه که می سوزم و در پروازم)، آواز «نوا، مرکب خوانی» محمدرضا شجریان با شعر سعدی (بگذار تا مقابل روی تو بگذریم، دزدیده در شمایل خوب تو بنگریم). آنچه در این مقاله تحت عنوان آواز بدان پرداخته شده، مهم ترین رکن موسیقی آوازی ایران و اجرای مطلوب آن نشان دهنده اوج هنر يك خواننده کامل است. هر سه استادان نامبرده (بنان، تاج و شجریان) و هنرمندانی نظیر قمرالملوک وزیری، سیدحسین طاهرزاده، اقبال آذر، روح انگیز و بسیاری دیگر خوانندگانی کامل به شمار می روند؛ هم از نظر تسلط بر ردیف و هم از نظر نوآوری در اجرای آواز (و البته به یادگار گذاشتن تصنیف ها و ضربی های ارزشمند).

•تصنیف خوانان

جهت دریافت هرگونه رساله و مطالعات
معماری با قیمت پایین با ما تماس بگیرید.

۰۹۹۰۷۵۳۰۹۲۰